

Badplatsstrategi

för Region Gotland

Antagen i tekniska nämnden 2014-12-18

Region
Gotland

Innehåll

1 Badplatsstrategi	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Historia.....	3
1.3 Strategi.....	4
1.3.1 Målbild:	4
1.3.2 Strategipunkter:.....	5

1 Badplatsstrategi

1.1 Bakgrund

1995 tog Gotlands kommun fram dokumentet ”Principer för avfallshantering och sanitära åtgärder inom turistattraktiva områden”, vilket antogs av Tekniska nämnden samma år. Sedan dess har Region Gotlands förutsättningar och budget för att ta hand om badplatserna på ön förändrats. Därför inleddes arbetet under sommaren 2014 med att ta fram en ny badplatsstrategi och en badplan som är anpassad till de aktuella förhållandena på Gotlands badplatser och till Region Gotlands förutsättningar för skötsel.

Gotland har en kuststräcka på cirka 800 kilometer. Längs denna finns en myriad av stränder, varav Region Gotland sköter 44 stycken av dessa, helt eller delvis, och äger marken på 15 stycken. Vid några av dessa 15 badstränder är marken utarrenderad. Övriga badplatser på ön ligger på samfärd eller privat mark. Gotlands badplatser är av varierande karaktär. Det finns möjlighet att bada vid stenstränder, sandstränder och kalkbrott, såväl som badplatser utan strandremsa där badandet sker från en brygga. Två av de 44 badplatserna som Region Gotland sköter är insjöbad.

Region Gotland har tidigare skött om ett 60-tal badplatser. I och med förändrade förutsättningar har detta antal minskats till att i dagsläget omfatta 44 badplatser. Detta innebär allt från att det endast finns en möjlighet att slänga skräp i en behållare, gå på en enklare toalett till att regionen har ansvar för tångrensning och lekutrustning.

Badstränderna är ryggraden i Gotlands turistutbud. Enkätundersökningar utförda av Destination Gotland bland deras resenärer, visar tydligt att de flesta valt att åka till Gotland för att bada och sola. Stränderna utnyttjas flitigt även av regionens invånare. Många väljer helt enkelt att stanna kvar på Gotland under sommarsemestern.

Insjöbadplatserna liksom strandbadplatserna besöks, året runt, till stor del av närboende och närliggande daghem, fritidshem och skolor. De har därför en viktig roll i det lokala friluftslivet som rekreationsområden och har en bred förankring i närsamhället.

1.2 Historia

Strändernas roll som badplatser är yngre än vad många kanske föreställer sig. På 1700-talet började förmögna människor vistas i kustnära miljöer för utsikten och den friska luftens skull. Dessförinnan var strändernas funktion mer näringsinriktad där fiske, strandbete och tånghämtning var de huvudsakliga aktiviteterna. Särskilt under medeltiden var kustfisket en central resurs som handelsvara och föda, särskilt under fastetid.¹

¹ http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/3253/2010_236.pdf?sequence=1
<http://blog.svd.se/historia/2011/07/28/hur-gammal-ar-badsemestern/>

Först under andra hälften av 1800-talet började havsbad vid kallbadhus bli en populär företeelse bland societeten, under 1800-talet på skilda platser för män och kvinnor och senare vid 1900-talets början på gemensamma badplatser. Detta var i samband med att vetenskapen om kopplingen mellan hygien och hälsa växte samtidigt som ljus, luft och öppna ytor sågs som ideal i motsättning till industristädernas smuts och trängsel. Men friluftsbad som en aktivitet för gemene man, så som det ser ut idag, blev verklighet först i och med införandet av två veckor lagstadgad semester för arbetare, år 1938.² Ett par år senare infördes strandskyddet för att bevara allmänhetens tillgång till Sveriges kuster.³

På Gotland har badandet en lång historia, jämfört med andra delar av Sverige. Vid sekelskiftet 1900 stod Ljugarn på östra Gotland ut som ett tidigt svenskt exempel på en populär badort.⁴

1.3 Strategi

Detta dokument är framtaget för att åskådliggöra hur Region Gotland arbetar för att förvalta, underhålla och utveckla sina badplatser. Dokumentet beskriver också hur Region Gotland erbjuder service vid badplatser där marken inte ägs av Region Gotland. Dokumentet är att betrakta som en övergripande policy för underhållsarbetet och utveckling av badplatserna. Till denna tas det fram åtgärdsplaner som konkret beskriver vilka åtgärder som vidtas.

1.3.1 Målbild:

- Region Gotland vill erbjuda attraktiva badplatser med god service, på mark som ägs av Region Gotland.
- Region Gotland vill möjliggöra för alla invånare och besökare att bada geografiskt spritt runt Gotland. Det ska finnas badplatser av varierande karaktär: det vill säga sandstränder, stenstränder, sjöar och kalkbrott, att besöka. Det ska finnas naturstränder såväl som badplatser med en större grad av anläggningar, så som bryggor, skyltning med mera.
- Region Gotland vill genomföra en kartläggning av vilka badplatser på Gotland som under säsong i snitt har över 200 besökare per dag.
- Region Gotland vill erbjuda möjligheten att geografiskt spritt runt ön besöka tillgänglighetsanpassade badplatser.
- Region Gotland ska arbeta mot att avveckla skötsel på badplatser som inte ligger på Region Gotlands mark, där kommersiell verksamhet förekommer.

² <http://blog.svd.se/historia/2011/07/28/hur-gammal-ar-badsemestern/>
<http://www.ts.skane.se/fakta/havsbad-for-alla>

³ <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/strandskydd/Pages/strandskyddets-historia.aspx>

⁴ <http://www.ts.skane.se/fakta/havsbad-for-alla>

1.3.2 Strategipunkter:

- **Ansvar**

Region Gotland ska i första hand sköta de badplatser där marken ägs av densamme. Badplatser där någon form av kommersiell verksamhet bedrivs, ska skötas av denna verksamhet. Tofta strand och Sudersand strand är exempel på badplatser där en omfattande kommersiell verksamhet förekommer, och som följaktligen ska skötas av dessa verksamheter. Region Gotland sköter även ett urval av badplatser på annans mark, där kommersiell verksamhet saknas.

- **Skötsel**

Vid de badplatser, som beskrivs i badplanen, där Region Gotland inte äger marken och där kommersiell verksamhet saknas, håller Region Gotland med enklare service, så som en toalett, soptunna, livbojar och ibland en gungställning. Vilka badplatser som Region Gotland erbjuder någon form av service på, där marken inte ägs av Region Gotland, baseras på tradition och många gånger på var de tidigare gotländska kommunerna skötte badplatser. Skötselansvaret för ett flertal badplatser är sålunda nedärvt till Region Gotland efter att de mindre kommunerna på Gotland slogs samman till en kommun 1971. I och med denna sammanslagning nedärvdes också investeringsansvaret för dessa badplatser. Delvis till följd av detta historiska arv ligger badplatserna på Gotland geografiskt väl fördelade runt ön.

Gotlands badsäsong varar mellan 15 juni-15 augusti, men tillsyn/service vid badplatserna ska finnas efter behov under perioden 15 maj-15 september.

- **Kategorisering**

De badplatser som på Gotland, helt eller delvis, sköts av Region Gotland är kategoriserade enligt följande:

Regionägda: Badplatser som ligger på mark som ägs av Region Gotland

Kategori 1: Regionägda badplatser med en högre besöksfrekvens – EU-bad

- På badplatser där marken ägs av Region Gotland är den långsiktiga ambitionen att badstranden håller en god standard så att badplatsen förblir ett attraktivt besöksmål. Utveckling av badplatserna sker när investeringsmedel för detta finns, men i en större omfattning än vid badplatser som inte är kategoriserade som EU-bad. Regionen ska arbeta mot att tillgänglighetsanpassade badplatser finns geografiskt väl fördelat på ön, vid de EU-bad där Region Gotland äger marken. Detta bör också medföra att tillgänglighetsanpassade badplatser finns att tillgå i olika miljöer.
- Vid de regionägda badplatserna bör det finnas vattentoalett där detta är tekniskt genomförbart samt där det passar in i omgivande miljö. Detsamma gäller för gungställningar, bryggor och grillar. Livbojar ska finnas vid samtliga badplatser. På

badplatser där marken ägs av Region Gotland städar densamme stranden från skräp och tång, i de fall marken inte är utarrenderad. Vid badplatser inom denna kategori sker tillsyn alla vardagar under säsong, där det är geografiskt genomförbart.

Kategori 2: Regionägda badplatser med en lägre besöksfrekvens – icke EU-bad

- På badplatser där marken ägs av Region Gotland är den långsiktiga ambitionen att badstranden håller en god standard så att badplatsen förblir ett attraktivt besöksmål. Utveckling av badplatserna i denna kategori sker när investeringsmedel för det finns, men inte i samma omfattning som vid EU-bad.
- Vid de regionägda badplatserna bör det finnas vattentoalett där detta är tekniskt genomförbart samt där det passar in i omgivande miljö. Detsamma gäller för gungställningar, bryggor och grillar. Livbojar ska finnas vid samtliga badplatser. På badplatser där marken ägs av Region Gotland städar densamme stranden från skräp och tång, i de fall marken inte är utarrenderad. Vid badplatser inom denna kategori sker tillsyn minst varannan vardag under säsong.

Ej regionägda: Badplatser som ligger på mark som inte ägs av Region Gotland, men där regionen har ett skötselåtagande

Kategori 3: Ej regionägda badplatser med en högre besöksfrekvens – EU-bad

- Badplatser som i stor utsträckning nyttjas av det turistintensiva rörliga turistlivet, av permanentboende och i vissa fall även av ett omfattande sommarboende. Utveckling av badplatser inom denna kategori sker när investeringsmedel för detta finns, och endast när dessa investeringsmedel inte erfordras vid regionägda badplatser.
- Vid badplatser med kategori 3 bör det finnas mer än en toalett för besökare att tillgå, samt minst två soptunnor. Livbojar ska finnas vid samtliga badplatser. Vid en del badplatser inom denna kategori finns även annan service, så som bryggor, grillar, lekplatser och liknande att tillgå. Vid badplatser inom denna kategori utför regionen tillsyn varje vardag där detta är geografiskt genomförbart, i annat fall sker tillsyn minst varannan vardag under säsong. I de fall näringsverksamheter förekommer vid de badplatser som ingår i denna kategori, ska badplatsen helt eller delvis skötas av denna näringsverksamhet. Region Gotland sköter inte stränder på privat mark där kommersiell verksamhet förekommer.

Kategori 4: Ej regionägda badplatser, med en lägre besöksfrekvens – icke EU-bad

- Badplatser som i mindre utsträckning nyttjas av det turistintensiva rörliga turistlivet, av permanentboende och på vissa platser av ett mindre omfattande sommarboende. Investeringar görs vid badplatserna inom denna kategori först när dessa investeringsmedel inte erfordras vid badplatser som ingår i övriga kategorier.
- Vid badplatser med kategori 4 erbjuder Region Gotland möjligheten att gå på en slamtoalett och slänga sopor från badplatsbesöket i en soptunna. Livbojar ska finnas vid samtliga badplatser. Vid en del badplatser finns en badbrygga och en lekplats. Vid

badplatser inom denna kategori bör det finnas en toalett och en soptunna för besökare att tillgå. Vid badplatser inom denna kategori utför regionen tillsyn minst varannan vardag under säsong. I de fall näringsverksamheter förekommer vid de badplatser som ingår i denna kategori, ska badplatsen helt eller delvis skötas av denna näringsverksamhet. Region Gotland sköter inte stränder på privat mark där kommersiell verksamhet förekommer.

EUs badvattendirektiv anger att EU-bad är större offentliga badplatser. I Sverige är rekommendationen att bad med mer än 200 badande per dag i snitt ska betraktas som en större badplats. Övriga stränder på Gotland, som inte sköts av Region Gotland, av arrendator eller annan markägare, anses vara naturbadplatser där sådan service, som beskrivits ovan, inte är att förvänta.

Regionala badplatser:

Badhusparken Fårösund	Lickershamn
Slite bad	Norderstrand
Bungeviken	Nybro bad
Burgsvik	Ronehamn
Gnisvärd	Sandviken
Gustavsvik	Snäck bad
Kallbadhuset	Tingstäde träsk
Kappelshamn västra	

Badplatser på privat mark, som Region Gotland sköter:

Barläst	Norsta Aurar
Brissund	Sandhamn
Djupvik	Sigvalde
Ekeviken	Sjauster
Grynge	Själsö
Hammars	Skalasand
Herta	Skogsände
Hideviken	Skär
Holmhällar	Smöjen
Ireviken	S:t Olofsholm
Katthammarsvik	Svarthäll
Kvarnåkershamn	Tofta strand (Släktäktsvägen)
Kyllaj	Valleviken
Lausvik	Vavle

Nisseviken

- **Budget**

Region Gotlands uppdrag är i första hand att sköta de badplatser som ligger på mark som ägs av Region Gotland. Ekonomiska resurser är nödvändiga för ett fungerande arbete. En löpande budget, som indexuppräknas, för skötsel och utveckling av badplatserna på Gotland möjliggör ett långsiktigt förbättringsarbete för dessa.

- **Tillgänglighet**

Tillgängligheten till Gotlands badplatser behöver utvecklas för att kunna möta behovet hos turister och bofasta invånare. Geografiskt spritt runt ön bör finnas tillgänglighetsanpassade badplatser, på mark som ägs av Region Gotland. Hur badplatser, som ligger på mark som ägs av Region Gotland, ska tillgänglighetsanpassas på bästa sätt ska planeras i samråd med Tillgänglighetsrådet. Där det blir aktuellt att byta ut gamla toaletter, vid de badplatser som sköts av Region Gotland, ska nya toaletter som placeras ut vara tillgänglighetsanpassade.

- **Källsortering**

Region Gotland bör sträva mot att källsorteringsstationer anläggs vid badplatser som ligger på Regionens mark. I ett första skede vore det önskvärt att källsorteringsstationer lokaliserades till parkeringsplatser i anslutning till de av regionens badplatser som har högst besöksstryck. Källsorteringsstationer är en viktig åtgärd på vägen mot en region som är mindre belastande på miljön, och en naturlig insats för Ekokommun Gotland att vidta. Sådana källsorteringsstationer skulle också avhjälpa de arbetsmiljöproblem som finns idag i och med den manuella tömningen av soptunnor. Källsorteringsstationer har införts på parkeringar i anslutning till stränder i exempelvis Kristianstad kommun, med positivt resultat.

- **Anläggningar**

Anläggningar i form av exempelvis vindskydd, duschar och omklädningshytter anläggs inte av Region Gotland på de gotländska stränderna. Detta beror på att badplatserna runt ön i stor utsträckning har karaktär av naturstrand, vilket bör bevaras. Vid badplatserna finns höga natur- och kulturvärden som bör lyftas fram. Då kusten är det enda livsrummet för många arter av växter och djur ställer det också krav på oss människor att värna dessa områden. För omfattande mänsklig påverkan på badplatserna kan förstöra växtplatsen för sällsynta arter eller fåglars häckning. Rekreativsvärdet i form av bad finns kvar, men rekreativsvärdet av biologisk mångfald går förlorad.

- **Tångrensning**

Tång och alger tas endast bort vid badplatser som ägs av Region Gotland när det förekommer i stora mängder som stör badlivet under bra badväder. Det är inte självklart att små mängder tång och alger tas bort. Där tång tas bort från stränderna

ska utförandet ske med största försiktighet när maskiner används och terrängkörningstillstånd måste sökas hos länsstyrelsen. Detta för att i så stor utsträckning som möjligt dels undvika att skada den ömtåliga floran på och i anslutning till stranden, dels för att sandmängden som följer med vid borttagning av tång volymmässigt ska vara så liten som möjligt. På särskilt utsatta stränder på regionens mark bör sanden köras ihop i högar på hösten för att på så vis minska andelen sand som förflyttas ut till havs.

- **Säkerhet**

Stegar ska finnas på alla bryggor som sköts av Region Gotland. Livräddningsutrustning i form av livbojar ska finnas vid alla badplatser på Gotland som sköts av Region Gotland. Dessa bör kompletteras med livbåtar på stränder där det finns hopptorn och flytpontoner. Livbåtar ska också finnas vid de badplatser där skyltar finns uppsatta som varnar för farliga frånlandsströmmar. Region Gotland eller arrendator som tecknat skötselavtal med densamme ansvarar för tillsyn av livräddningsutrustning. Livräddningsposter med livboj och hake bör finnas uppsatta med ungefär 200 meter mellanrum, så nära strandkanten som möjligt och väl synliga. Vid insjöbaden och vid badbryggor undersöks botten av dykare vid behov för att avlägsna skräp och vassa föremål.

För att underlätta vid larmning bör badplatser förse med skylt som anger anläggningens namn och koordinater (SWEREF 99). Detta är viktigt för att larmcentralen snabbt ska kunna fastställa positionen och omgående kunna larma ut hjälpresurser till rätt plats, i synnerhet som många badplatser än så länge är otydligt skyltade från väg.

- **Badvattenkvalitet**

På Gotland ska minst tre badvattenprover tas per EU-bad och säsong, varav ett prov strax före säsongens början. Provtagningen ska fördelas över hela badsäsongen och intervallet mellan provtagningstillfällena får inte överstiga en månad. Av hygieniska skäl bör kadaver av döda djur, såsom sälar, avlägsnas under badsäsong från de stränder som Region Gotland sköter.

- **Information**

Vid de badplatser där marken ägs av Region Gotland ska skyltar framöver sättas upp. Dessa skyltar ska ange badplatsens namn och annan information, så som kontaktuppgifter till räddningstjänsten, badplatsens koordinater och om det förekommer farliga frånlandsströmmar vid badplatsen.

Information som berör Gotlands badplatser ska också göras tillgänglig, och uppdateras kontinuerligt, på Region Gotlands hemsida: Gotland.se

- **Husbilar**

De senaste årens utveckling med en betydande ökning av besökande och övernattande människor i husbilar, medför problem med hushållssopor och även toalettbehållare som töms på olämpliga ställen. Dessa övernattningar kan inte beivras med hjälp av de allmänna lokala ordningsföreskrifterna. En separat utredning ska genomföras, som behandlar frågan om husbilar.

- **Hundar**

På merparten av de badplatser där marken ägs av Region Gotland råder hundförbud under badsäsongen. Skälet till detta förbud är att många personer är hundrädda, är allergiska mot hundar samt att badvattenkvaliteten kan påverkas av badande hundar. Riktlinjer gällande hundar på badplatserna regleras av de allmänna lokala ordningsföreskrifterna för Region Gotland. Där finns bland annat en lista över de stränder som jämställs med offentlig plats och där hundar således inte får vistas under tiden 1 maj - 30 september. Ledarhundar berörs inte av detta hundförbud.

- **Försäljning**

Ambulerande försäljning på badplatserna runt ön är tillåtet på allmän platsmark. Vid försäljning på privat mark kontaktas markägaren. Vid försäljning av livsmedel kontaktas avdelningen för livsmiljö vid Region Gotlands samhällsbyggnadsförvaltning.

- **Vattenfordon**

Länsstyrelsen på Gotland har fastställt att användning av vattenskoter får ske i de allmänna farlederna, samt under perioden 15 juni–15 september mellan klockan 09.00–19.00 inom anvisade områden vid Tofta Strand, Visby och Snäckområdet, Sudersand på Fårö samt Åminne. I allmänna farleder får körning ske utan nämnda tidsbegränsning. För transport mellan strand och områden som anges ovan skall kortaste väg väljas. För transport från allmän badplats till vattenområde som anges ovan skall en särskild transportled om högst 10 meters bredd utmärkas. Naturvårdsverket betonar i skrivelsen att framförande av vattenskoter lyder under samma hänsynsregler och krav på gott sjömanskap som framförande av båt.